

مهندس سحابی بعدها در خاطرات خود گفت: «متن نامه آنان مورد تأیید بنده نبود ولی به دلیل احترامی که برای مهندس بازرگان قائل بودم و برای نرنجاندن خاطر پدرم و ایشان، آن را امضا کردم... من می‌بایست پاسخگوی کلماتی می‌بودم که خود قبول نداشتم.»

همکاری با سیا و امریکا

به عنوان نمونه ۱۵ مردادماه سال ۶۹، فرهاد بهبهانی در یک مصاحبه تلویزیونی حضور یافت و درباره اقداماتی که منجر به بازداشت آن ۲۳ نفر شده بود، توضیحاتی داد. وی پس از شرح آن نامه گفت: نقش اساسی در تشکیل «جمعیت دفاع از آزادی و حاکمیت ملت ایران» را نهضت آزادی به عهده داشت؛ زیرا اعضای آن می‌خواستند اگر برای سازمان‌شان مشکلی پیش آمد، جای دیگری برای مانور و فعالیت داشته باشند و همچنین عناصری را که به علت مغایرت در روحیه دینی و سایر جهات نمی‌توانستند در نهضت آزادی جذب کنند، زیر چتر «جمعیت» با خودشان همراه نمایند، درباره وابستگی یکی از اعضای شورای مرکزی و عضو هیأت اجرایی این جمعیت به سیا که نقش اساسی در تهیه تحلیل و نوشته‌های کلیدی جمعیت داشت توضیح داده و گفت: «در اینکه خط اعلامیه‌های جمعیت دقیقاً مواضع امریکا را تعقیب

می‌کرد تردیدی نیست و با مقایسه منصفانه بین اعلامیه‌های جمعیت و مطالبی که در صدای امریکا عنوان می‌شد به وضوح این موضوع را نشان می‌دهد. اما از جهت دوم همکاری امریکا با جمعیت یعنی فراهم آوردن امکانات و تسهیلات برای اشاعه آثار انتشاراتی ما در جمعیت باید به عرض برسانم که این کار در خارج از کشور با پشتیبانی صدای امریکا و در کانالی که صهیونیست‌ها از مطبوعات وابسته‌های رادیو تلویزیونی فراهم آورده‌اند صورت می‌گرفت و بعد انعکاسش هم به ایران می‌رسید. [...] یک نوع نفوذ و نگرانی امریکا در داخل جمعیت بین ما وجود داشت و در این باره موضوع وابستگی یکی از اعضای جمعیت که عضو شورای مرکزی و عضو هیأت اجرایی به امریکا بود. وی نقش اساسی را در تهیه تحلیل‌ها و نوشته‌های کلیدی جمعیت ایفا می‌کرد و موضوع وابستگی ایشان به سازمان سیا

کراراً در خود جمعیت عنوان می‌شد. عده‌ای در رابطه با این موضوع سخن می‌گفتند مثلاً افرادی مثل شهشهانی و عابدی که رفت و آمد زیاد به امریکا دارند [...] شهشهانی یک بار بعد از مراجعت از امریکا به من گفت که در آنجا با بهرام بهرامیان صحبتی داشته است. بهرام بهرامیان [...] در سال‌های ۵۶ و ۵۷ نقش رابط بین نهضت آزادی و سفارت امریکا را ایفا می‌کرد و بعد که اوضاع ایران تغییر پیدا کرد، با سوءاستفاده‌های کلانی که در دوران دولت موقت از طریق شرکتش بهم زده بود از ایران گریخت و الان هم ساکن امریکا است. شهشهانی تعریف می‌کرد که با این بهرام بهرامیان صحبتی داشته [...] در جمعیت افرادی همواره به پیوند بین جمعیت و مخالفان خارج از کشور یعنی همان ضدانقلاب متکی به بیگانگان می‌اندیشیدند که خود به دریافت کمک‌های مالی از سیا اذعان داشتند. [۴]

دیدار مهندس بازرگان و ویلیام سولیوان سفیر امریکا

واکنش نهضت آزادی به ارتباط با امریکا

۱۱ روز پیش از پخش مصاحبه دکتر ولی چون چنین چیزهایی وجود نداشت و در متن و محتوای نامه و در فعالیت‌های علنی و قانونی نهضت و جمعیت ایرادهایی محکم‌پسند موجود نبود و در حملات گذشته به نهضت و جست‌وجوی دفتر و آرشيو آن و سپس بازداشت و بازپرسی طولانی مسئولان رده بالای نهضت و احضار و تهدید سایر اعضا نتوانسته بودند که برگه و سندی که دلالت بر ضد نظام بودن و خلافکاری نهضت و نهضتیان نماید به دست آورند و نه موفق شده بودند که نهضت را از حق گویی و حقیقی بازدارند و خلاصه آنکه روش‌های ایدایی گذشته به نظرشان بی‌حاصل می‌آمد به آن اقدام رسوا کننده تن دادند و برای تعقیب و آزار آزادخواهان مدافع راستین اهداف انقلاب و نظام جمهوری اسلامی چاره‌ای که به نظرشان رسید کشاندن جریان به تاریکی‌های ابهام و اتهام انگیز جاسوسی و گل‌آلود کردن آب‌های زلال قضا و قانون بود. [۶]

۱۱ روز پیش از پخش مصاحبه دکتر ولی چون چنین چیزهایی وجود نداشت و در متن و محتوای نامه و در فعالیت‌های علنی و قانونی نهضت و جمعیت ایرادهایی محکم‌پسند موجود نبود و در حملات گذشته به نهضت و جست‌وجوی دفتر و آرشيو آن و سپس بازداشت و بازپرسی طولانی مسئولان رده بالای نهضت و احضار و تهدید سایر اعضا نتوانسته بودند که برگه و سندی که دلالت بر ضد نظام بودن و خلافکاری نهضت و نهضتیان نماید به دست آورند و نه موفق شده بودند که نهضت را از حق گویی و حقیقی بازدارند و خلاصه آنکه روش‌های ایدایی گذشته به نظرشان بی‌حاصل می‌آمد به آن اقدام رسوا کننده تن دادند و برای تعقیب و آزار آزادخواهان مدافع راستین اهداف انقلاب و نظام جمهوری اسلامی چاره‌ای که به نظرشان رسید کشاندن جریان به تاریکی‌های ابهام و اتهام انگیز جاسوسی و گل‌آلود کردن آب‌های زلال قضا و قانون بود. [۶]

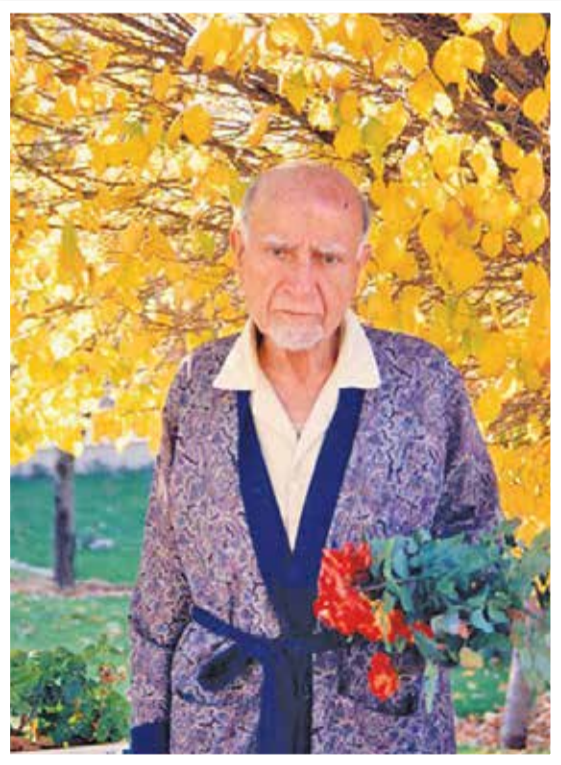
نشانه‌گر جرم تلقی نشدن اصل نامه

اگرچه اسناد نشان دهنده اتهام «رابطه براندازانه با امریکا» - آنچه امروز انقلاب مخملین لقب گرفته است - به عنوان اصلی‌ترین دلیل بازداشت اردیبهشت ۶۹ است؛ اما انتشار نامه ۹۰ امضایی یکی از جلوه‌های این ارتباط بوده است که زمینه‌ساز برخورد با متهمان مربوطه شد. باین حال، عدم برخورد با همه امضا کنندگان و تفاوت محکومیت [۵] نشانه‌گر جرم تلقی نشدن اصل نامه است.

مهدی بازرگان، یدالله سحابی، ابراهیم یزدی، محمدتوسلی و هاشم صیغیان (پنج تن از اعضای نهضت آزادی) در سالیان آغازین دهه ۷۰

فرهاد بهبهانی در یک مصاحبه تلویزیونی حضور یافت و درباره اقداماتی که منجر به بازداشت آن ۲۳ نفر شده بود، توضیحاتی داد. وی پس از شرح آن نامه گفت: نقش اساسی در تشکیل «جمعیت دفاع از آزادی و حاکمیت ملت ایران» را نهضت آزادی به عهده داشت؛ زیرا اعضای آن می‌خواستند اگر برای سازمان‌شان مشکلی پیش آمد، جای دیگری برای مانور و فعالیت داشته باشند

پی‌نوشت‌ها:

- [۱] نامه سرگشاده جمعی از آزادی‌خواهان ایران به ریاست جمهوری، اردیبهشت ۱۳۶۹، آرشيو دیجیتال نهضت آزادی
- [۲] روزنامه جمهوری اسلامی، ش ۱۳۶۹/۷/۱۹، ص ۲
- [۳] روزنامه جمهوری اسلامی، ش ۱۳۶۹/۳/۲۶، ص ۳
- [۴] روزنامه کیهان، ش ۱۳۶۹/۱۷/۵، ص ۱۸
- [۵] حبس ۱۴ نفر حداکثر شش ماه، طول کشید و ۹ نفر هم پس از محاکمه به حبس شش ماه تا سه سال، محکوم شدند.
- [۶] تحلیل پخش مصاحبه آقای بهبهانی از سیمای جمهوری اسلامی، ۳۱ مرداد ۱۳۶۹، آرشيو دیجیتال نهضت آزادی
- [۷] اسناد لانه جاسوسی، جلد ۲۸، تهران: مرکز نشر اسناد جاسوسی امریکا، بی‌تا، ص ۳۹.
- [۸] همان، ص ۵۵.
- [۹] اسناد لانه جاسوسی، جلد ۱۸، پیشین، ص ۱۵۵.

موضع طلبکاری

شورای اسلامی آمده، باز شده بود... ما فهمیدیم نامه‌های ما را کنترل می‌کرده‌اند. بعد آقای هاشمی در خاطرات خود می‌گوید نامه مشکوکی برای ابراهیم یزدی از عربستان آمده بود... سؤال من از آقای هاشمی این است که آیا این اقدامات درست بود؟ شما قبل از هر چیز باید اخلاق اجتماعی را رعایت می‌کردید.»

جالب آنکه نهضت آزادی همچنان خود را نابخاست و از موضع طلبکاری سخن گفت. به عنوان نمونه دکتر یزدی در تاپستان ۹۴ طی مصاحبه‌ای با یکی از نشریات حزب کارگزاران سازندگی، گفت: «شما ببینید در زمان ریاست جمهوری آقای هاشمی با ما چه کردند... روزی دیدم یک نامه‌ای که به نام من به مجلس

مهندس بازرگان در اواخر عمر خود

سند ارتباط با امریکا

ادعای عدم انتشار سند دال بر ارتباط نهضت آزادی با امریکا در حالی بود که در اسناد لانه جاسوسی که سال‌ها قبل از آن منتشر شده بود، اسناد مکرری در این خصوص وجود داشت. به عنوان نمونه در خصوص «بهرام بهرامیان» که از اعضای اصلی «نهضت آزادی» و از دوستان نزدیک مهندس بازرگان بوده است و مورد اشاره فرهاد بهبهانی در خصوص نقش او در همسویی مواضع آن مقطع نهضت آزادی با امریکا قرار گرفت، اسناد متعددی منتشر شده بود. طبق یک سند «سری» سفارت امریکا به تاریخ بیست و پنجم فروردین ماه ۱۳۵۸، بهرامیان در ماه ژوئن ۱۹۷۷ (خردادماه ۱۳۵۶) به استخدام سازمان

پنج هزار دلار امریکا در یک حساب غیرمستقیم را بپردازد. در بخش دیگری از این سند گفته شده: «در جریان بدتر شدن اوضاع سیاسی و امنیتی، او یک عامل مخفی حقوق بگیر تمام عیار شده است.» [۸] بهرامیان توسط سازمان «سیا» آموزش نامرئی نویسی، ارتباطات پنهان و حفاظت را دیده بود و «سیا» به وی یک رادیویی مخابراتی MX-۳۵۰ داده بود. عمده گزارش‌های بهرامیان در مورد رهبری، دولت موقت، شورای انقلاب و روحانیت بوده که از اهمیت بسیار بالایی برای «سیا» برخوردار بوده‌اند. وی در حد فاصل دی ماه ۱۳۵۷ تا شهریورماه ۱۳۵۸، منبع ۶۷ گزارش بوده است. [۹]